

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)

Афанасьєв М. В.

Історія міжнародних відносин

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань 29 Міжнародні відносини
Спеціальність 291 – Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії
Освітній рівень перший (бакалаврський)
Освітня програма Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

Вид дисципліни базова
Мова викладання, навчання та оцінювання українська

Завідувач кафедри
міжнародного бізнесу та
економічного аналізу

Отенко Ірина Павлівна

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2018

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу

Протокол № 1 від 28.08.2018 р.

Розробник:

Пастушенко Андрій Олександрович, к.і.н., доц. кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни: Навчальна дисципліна «Історія міжнародних відносин» створена для студентів Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця з метою вдосконалення їхнього уявлення і розуміння розвитку людства у масштабах усієї планети. Програма дисципліни охоплює час від виникнення перших держав та їх взаємин із зовнішніми людськими спільнотами і закінчується сучасними міжнародними відносинами.

Дисципліна «Історія міжнародних відносин» включає лекцій, практичні заняття і самостійну роботу студентів. Обидва види аудиторної роботи, лекції і практичні заняття, розроблені із залученням активних методів навчання для інтенсивного розвитку відповідних компетентностей у студентів.

Метою навчальної дисципліни: формування у студентів цілісного уявлення про історію міжнародних відносин, навчити знаходити причинно-наслідкові зв'язки у цій сфері, випадковості та закономірності міжнародних комунікацій.

Курс	2	
Семестр	3	
Кількість кредитів ECTS	5	
Аудиторні навчальні заняття	Лекції	16
	семінарські, практичні	32
Самостійна робота		102
Форма підсумкового контролю	Іспит	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Політекономія	Стратегічний аналіз
Світове господарство і міжнародні економічні відносини	
Історія політичних вчень	

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здатність до аналізу і синтезу історичних фактів.	Вміння аналізувати різноманітні історичні джерела інформації, проводити порівняльний аналіз та синтез для адекватної оцінки поточної міжнародної ситуації та прогнозування ймовірних варіантів її розвитку у майбутньому.
Здатність до організації і планування.	Здатність організовувати самостійне опрацювання історичних джерел та планування наукової роботи.
Базові загальні знання.	Поглиблення базових знань за

	допомогою міждисциплінарного історичного підходу.
Розв'язання проблем і прийняття рішень.	Розв'язання історичних та, пов'язаних з ними, сучасних проблем у сфері міжнародних комунікацій.
Здатність до критики та самокритики.	Здатність писати наукову рецензію на історичну працю та аналізу помилок у власній праці.
Взаємодія (робота в команді). Лідерські якості.	Здатність до праці в команді з метою розв'язання наукових проблем з історичної тематики.
Міжособистісні навички та вміння.	Вдосконалення міжособистісних навичок та вмінь в процесі проведення колективного наукового дослідження.
Здатність працювати в міждисциплінарній команді.	Здатність створювати міждисциплінарну команду для вирішення дослідницьких завдань в галузі всесвітньої історії.
Здатність працювати в міжнародному середовищі	Здатність досліджувати та вивчати надбання різних цивілізацій Землі.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Міжнародні відносини та їх розвиток від стародавнього світу до нового часу

Тема 1. Вступ до історії міжнародних відносин

Зміст і тлумачення терміну «міжнародні відносини» різними науковими школами та напрямками досліджень. Зв'язок історії та інших дисциплін з міжнародних відносин («політологія», «міжнародні відносини»). Держава та інші соціальні науки (соціологія, антропологія, економіка та політекономія, психологія).

Теоретичні аспекти ґенези і еволюції розуміння міжнародних відносин та їх систематизація (ідеалізм, реалізм, «великі дебати», підхід Ганса Моргентау, сцієнтизм, біхевіоризм тощо). Головні види міждержавних стосунків. Проблеми війни і миру. Поняття суб'єктності та суверенітету. Міжнародне право.

Тема 2. Історія міжнародних відносин у стародавньому світі

Стародавні держави (Єгипетське царство, «шумерська анархія»). Імперії – гегемонії (Асирійське царство, Вавилонське царство, імперія Ахеменідів). Виникнення дипломатії на Близькому Сході. Стародавні греки і поліси як конкурентні міста-держави. Ймовірний «батько» дисципліни «Історія міжнародних відносин» Фукидід. Стародавні греки після V ст. до н. е.: пізня античність та імперія (Олександр Македонський, елліністичні держави, Римська республіка та Римська імперія – система Pax Romana). Антична наукова думка щодо міжнародних відносин.

Тема 3. Міжнародні відносини у середні віки

Універсальна імперія, універсальна церква та феодалізм: середньовічна проблематика. Церковні методи регуляції міжнародних відносин. Васально-ленна

система як регулятор міжнародних відносин у Європі. Священна римська імперія. Візантійська імперія. Середньовічна воєнна революція. Хрестові походи. Дипломатія у середні віки (у західній Європі, у Візантії, в арабському світі). Ніколо Макіавеллі та його час.

Тема 4. Суверенна держава та «Вестфальська система міжнародних відносин» у ранній новий час

Європейська територіальна держава до Вестфальського миру, основи суверенітету, монархія Ренесансу (суверенітет і династична держава). Барокова дипломатія доби Ренесансу. Тридцятирічна війна та європейська система держав. Вестфальський мир і Вестфальський міф. Проблема війни та миру у науковій думці XVII ст. Концепт *Ultima Ratio Regum*: війна, баланс влади та міжнародне право у Європі. Централізована, бюрократизована мілітарна держава. Людовик XIV і загроза французької гегемонії. «Реальна політика» XVIII ст. і формування Пруссії.

Тема 5. Нація, держава та імперія у XIX ст.

Європейська система міжнародних відносин до 1870 р. Народний суверенітет, націоналізм та міжнародні відносини. Французька революція та пов'язані з нею зміни у системі міжнародних відносин. Мистецтво війни. Віденська система міжнародних відносин. Нові нації. Міжнародні відносини у світі після 1870 р. Дипломатія великих держав. Система Бісмарка. Імперіалізм і перша глобалізація. Міжнародне право. Передумови Першої світової війни.

Змістовий модуль 2 Міжнародні відносини у XX – XXI ст.

Тема 6. Кінець європейської гегемонії

Перша світова війна і мир. Паризька мирна конференція та її наслідки. Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин. Криза міжнародних відносин 1920-х рр. Зовнішня політика фашистських держав та їхні міжнародні інституції. Мюнхенська змова. Друга світова війна та «провінціалізація Європи». Антигітлерівська коаліція. Міжнародні конференції під час війни. Занепад колоніальних імперій. Післявоєнний устрій. Бретон-Вудська угода і світова фінансова система.

Тема 7. Світ під час і після холодної війни

Концепція холодної війни і міжнародні реалії. Перший етап холодної війни. Ядерна холодна війна. Карибська криза міжнародних відносин. Другий та третій етапи холодної війни. В'єтнамська війна та американська зовнішня політика. Політика розрядки. Світовий устрій і міжнародні відносини після холодної війни. Історія холодної війни у працях істориків-міжнародників, проблема кінця історії і повернення історія. Період *post-9/11*.

Тема 8. Сучасні цивілізації, суверенітет, міжнародна демократія

Проблема вестернізації. Самуель Хантінгтон і теорія краху цивілізацій. Історична та майбутня держави. Межі суверенітету: повний або частковий суверенітет? Асоційовані держави та об'єднання суверенітетів. Суверенітет у транснаціональному світі. Суверенітет і політична економія. Права людини. США та норми прав людини у світовій спільноті. Демократичний світ.

4. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

1. Поточний контроль, який здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних та семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту складати іспит, – 35 балів);
2. Модульний контроль, який проводиться у формі письмової роботи (модульна робота № 1 та модульна робота № 2).
3. Підсумковий/семестровий контроль, який проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час семінарських занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою та електронними ресурсами, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з практикою під час розв'язання задач; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на семінарських заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей.

Кожен екзаменаційний білет складається із двох стереотипних, двох діагностичних та одного евристичного завдання.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімумально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни набирається з балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Розподіл балів за тижнями згідно технологічної карти подано в табл.

Теми змістового модуля		Лекційні заняття	Питання теми	Домашнє завдання	Письмова рефлексія	Поточні тести	Письмова контрольна робота	Усього	
Змістовий модуль 1. Міжнародні відносини та їх розвиток від стародавнього світу до нового часу	Тема 1. Вступ до історії міжнародних відносин	1 тиждень	0,5	1	1		0,5	3	
	Тема 2. Історія міжнародних відносин у стародавньому світі	2 тиждень	0,5	1	1		0,5	3	
		3 тиждень	0,5	1	1		0,5	3	
	Тема 3. Міжнародні відносини у середні віки	4 тиждень	0,5	1	1		0,5	3	
		5 тиждень	0,5	1	1		0,5	3	
	Тема 4. Суверенна держава та «Вестфальська система міжнародних відносин» у ранній новий час	6 тиждень	0,5	1	1		0,5	3	
		7 тиждень	0,5	1	1		0,5	3	
	Тема 5. Нація, держава та імперія у XIX ст.	8 тиждень	0,5	1	1	2	0,5		5
		9 тиждень	0,5				0,5	10	11

Змістовий модуль 2. Міжнародні відносини у XX – XXI ст.	Тема 6. Кінець європейської гегемонії	10 тиждень	0,5	1	1		0,5		3
		11 тиждень	0,5	1	1		0,5		3
		12 тиждень	0,5	1	1		0,5		3
	Тема 7. Світ під час і після холодної війни	13 тиждень	0,5	1	1		0,5		3
		14 тиждень	0,5	1	1		0,5		3
		15 тиждень	0,5	1	1	2	0,5		5
	Тема 8. Сучасні цивілізації, суверенітет, міжнародна демократія	16 тиждень	0,5				0,5		1
		17 тиждень						10	10
		Іспит							40
		Усього		8	10	10	4	8	20

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	зараховано
82 – 89	B	Добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	Задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	Незадовільно	
1 – 34	F		

5. Рекомендована література

Основна література

1. Андросова Т.В. Міжнародні організації: Навч. посіб. – Харків: Штрих, 2003. – 348 с.
2. Андросова Т.В. Міжнародні організації: навчальний посібник у структурно-логічних схемах. – Х.: ХДУХТ, 2009. – 160 с.
3. Асиметрія міжнародних відносин / Під ред. Г.М. Перепелиці, О.М. Субтельного. – К., 2005.

4. Брайсон Б. Коротка історія майже всього на світі: від динозаврів і до космосу. Пер. з англ. Олени Замойської / Білл Брайсон. – Київ: Наш формат, 2018. – 468 с.
5. Волес В., Волес Г. Творення політики в Європейському Союзі. К., 2004.
6. Дергачов О. Україна в європейському та євразійському інтер'єрі // Політична думка. – 2000. - № 4
7. Кайку М. Майбутнє розуму: наукові спроби досягнути, вдосконалити і підсилити інтелект. Пер. з англ. Анжели Кам'янець / Мічіо Кайку. – Львів: Літопис, 2017. – 407 с.
8. Камінський А. Вступ до міжнародних відносин. – Львів, 1995.
9. Кіндер Г. Всесвітня історія: довідник / Герман Кіндер, Вернер Хільгеман, Манфред Гергт; наук. ред. О.Ф. Іванов; [пер. з нім. О.Ф. Савчука]. – К. : Знання-Прес, 2007. – 664 с.
10. Коппель, О. Міжнародні відносини ХХ століття / О. Коппель, О. Пархомчук. – К., 2005.
11. Лебедева М. М. Мировая политика: Учебник для ВУЗов. – М., 2004.
12. Ломагин Н.А. Международные организации: Теория и практика деятельности: Учеб.пособие. – СПб, 1999.
13. Маддісон В. В., Шахов В.А. Політологія міжнародних відносин. – К., 1997.
14. Международные отношения: теории, конфликты, организации / Под. ред. проф. П.А. Цыганкова. – М., 2004.
15. Міжнародні інтеграційні процеси сучасності / А.С. Філіпченко, В.С. Будкін, М. А. Дудченко. – К., 2004.
16. Міжнародні організації: Навч. посібник / За ред Ю.Г. Козака, В.В. Ковалевського. – К., 2003.
17. Міжнародні організації: Навч. посібник / За ред. Козака Ю.Г., Ковалевського В.В., Кутайні З. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 440 с.
18. Мокій А.І., Яхно Т.П., Бабець І.Г. Міжнародні організації: Навч. посібник – К., 2011. – 280 с.
19. Наумов А.О. Международные неправительственные организации в современной мирополитической системе. – М., 2009. – 272 с.
20. Ніколас Мусис Усе про спільні політики Європейського Союзу. – К., 2005.
21. Пражский самит и преобразование НАТО: Справочник-путеводитель. – 2003.
22. Роберт Каган Про рай і владу. Америка і Європа у новому світовому порядку. – Львів, 2004.
23. Світова та європейська інтеграція / За ред проф. Я.Й. Малика. – Львів, 2005.
24. Світова та європейська інтеграція: організаційні засади / За ред. Я.Й. Малика, М.З. Мальського. – Львів, 2002.
25. Современные международные отношения / Под ред проф. А.В. Торкунова. – М., 2000.

Додаткова література

26. Теория международных отношений на рубеже столетий / Под ред. К. Буга и С. Смита. – М., 2002.
27. Теория международных отношений. Хрестоматия / Научный ред. проф. П.А. Цыганков. – М. 2002.
28. У истоков «социалистического содружества»: СССР и восточноевропейские страны в 1944 – 1949 гг. / Отв. ред. Л. Я. Гибианский. – М., 1995.
29. Уланова В.Е. Международные организации. Справочное пособие. – М., 2005. – 400 с.
30. Федоров В.Н. Организация Объединенных Наций, другие международные организации и их роль в XXI веке. – М. : Логос, 2005.

31. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций // Полис. – 1994. - № 1.
32. Харарі Ю. Н. Homo Deus: за лаштунками майбутнього. Пер. з англ. Олександра Дем'янчука / Ювал Ной Харарі. – Київ: BookChef, 2018. – 510 с.
33. Харарі Ю. Н. Людина розумна: історія людства від минулого до майбутнього. Пер. з англ. Ярослава Лебеденка / Ювал Ной Харарі. – Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2018. – 544 с.
34. Хахлюк А. Міжнародне співробітництво // Політична думка. – 2002. - № 2.
35. Циганкова Т.М., Гордеєва Т.Ф. Міжнародні організації: Навчальний посібник. – К, 2001.
36. Цыганков П.А. Теория международных отношений. – М., 2003.
37. Шепелєв М.А. Теория міжнародних відносин. – К., 2004.

38. Brown C. S. Big History: From the Big Bang to the Present / Cynthia Stokes Brown. – New York, London: The New Press, 2007. – 288 p.
39. Butt, J. J. The Greenwood Dictionary of World History / John Butt. – Westport, Connecticut; London: Greenwood Press, 2006. – 398 p.
40. Christian D. Maps of Time: An Introduction to Big History / David Christian. – Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press, 2011. – 642 p.
41. Christian D. Origin Story: A Big History of Everything / David Christian. – New York, Boston, London: Little, Brown and Company, 2018. – 261 p.
42. Malchow H. L. History and International Relations: From the Ancient World to the 21st Century / Howard LeRoy Malchow. – London, New Delhi, New York, Sydney: Bloomsbury, 2016.
43. Marr A. A History of the World / Andrew Marr. – London: Pan Macmillan, 2012. – 640 p.
44. Wiesner-Hanks M. E. A Concise History of the World / Merry E. Wiesner-Hanks. – Cambridge: Cambridge University Press, 2015. – 396 p.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

45. Big History Project [website] / Access: <https://www.bighistoryproject.com/home>